

## **НЕДОЇДАННЯ І ПРИХОВАНІЙ ГОЛОД СЕРЕД ДІТЕЙ: ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ**

**Непокупна Т.А.**

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка  
tnerokupnaya@gmail.com*

Виконавчий директор ЮНІСЕФ Кетрін Рассел у червні 2022 р. озвучила, що 40 млн дітей із 15 країн світу – Буркіна-Фасо, Чад, Кенія, Сомалі, Судан, Афганістан, Гаїті, Малі, Нігер, Нігерія, Південний Судан, Ємен, Мадагаскар, Ефіопія, Демократична Республіка Конго в ранньому дитинстві не отримують мінімального харчування, необхідного для їхнього росту та розвитку, а 7,93 млн. дітей страждають від важкої форми виснаження через голод [1]. На жаль, українські діти після початку збройної агресії РФ проти України 24 лютого 2022 р. також опинилися перед загрозою унеможливлення доступу до їжі у цілому та якісної/поживної зокрема. На цьому зацентрувала увагу Кетрін Рассел у день початку збройної агресії та наголосила на необхідності «негайного встановлення перемир'я», адже «посилення бойових дій в Україні... несе надзвичайну загрозу безпеці та добробуту 7,5 мільйонів дітей» [2]. Хоча, слід зазначити, що проблема недоїдання та прихованого голоду серед дітей існувала і до початку воєнних дій на території України і торкалась, здебільшого, дітей з неблагополучних сімей, соціально вразливих сімей.

Відомо, що недоїдання як напівголодне існування (для дітей норма 1500-2000 ккал./день) та прихований голод як «стійке порушення структури харчування, або стан, коли людина за певних умов не споживає в достатній кількості біологічно цінних харчів – м'яса, риби, яєць, молочних продуктів, овочів, фруктів, а водночас у її раціоні переважають хліб та інші борошняні вироби, тваринні жири, картопля, зернобобові» [3] суттєво впливають на фізичний і розумовий розвиток дитини. Хронічний дефіцит поживних речовин може призвести до затримки росту, когнітивних розладів, ослаблення імунної системи і підвищення захворюваності, а відсутність доступу до їжі – взагалі до летальних випадків.

Недоїдання безпосередньо впливає на здатність дітей засвоювати інформацію, генерувати знання. Недоїдання знижує концентрацію уваги і результати навчання, що ускладнює подальшу соціальну адаптацію дітей та їхню інтеграцію в суспільство. Недоїдання дітей може позначитися на їхній майбутній працездатності у дорослому віці у сторону зниження, що негативно впливатиме на продуктивність праці, на доходи людини, на споживчу поведінку, на економіку країни загалом. А лікування хвороб, викликаних недоїданням, вимагатиме значних витрат на охорону здоров'я. Боротьба з наслідками прихованого голоду обходиться суспільству дорожче, ніж попередження цього явища.

Воєнні дії на території України загострили проблему недоїдання і прихованого голоду серед дітей із неблагополучних, соціально вразливих сімей, що вимагає комплексного і системного вирішення цієї проблеми. Окреслимо кілька стратегій, які органи місцевого самоврядування, бізнес-структури, благодійні організації могли б реалізувати задля підтримки дітей насамперед із таких сімей, сприяючи реалізації взаємопов'язаних цілей Сталого розвитку.

По-перше, розробка та впровадження цільових соціальних програм харчування для дітей, які мають перебувати на обліку у соцслужбах мікрорайонів територіальних громад. Для немовлят і дошкільнят – це видача уже готової молочно-кислої продукції для немовлят (т. зв. дитяча молочна кухня) та готових упакованих наборів їжі для сніданку, обіду, вечері – для дошкільнят. Щоб переконатися, що їжа дістанеться саме дитині, потрібно для прийому їжі обладнати територію (дитяча їдальня). Для школярів – це безкоштовні сніданки й обіди у школі з додатковими наборами їжі для вечері поза школою, вдома. Або знову ж таки у спеціальні. Під час шкільних канікул, щоб діти не

втрапили доступ до безкоштовного харчування, в школах **видавати продовольчі пакети для дітей або продовжувати годувати таких дітей у школі.**

По-друге, підвищення доступу до продовольства батькам/опікунам дітей тих сімей, які тимчасово опинилися у скрутних обставинах, але які здатні відповідально ставитися до своїх обов'язків щодо приготування їжі для дітей. Мова йде про забезпечення місцевою владою **економічної доступності до продуктів харчування/їжі шляхом використання** субсидій для їх купівлі, спеціальних ваучерів на продукти або пільг для купівлі визначеного переліку видів продуктів харчування. Це допоможе сім'ям із дітьми отримувати необхідне харчування, незважаючи на тимчасові економічні труднощі.

По-третє, створення продовольчих банків, банків їжі. Нами було розглянуто закордонний досвід «реалізації програм перерозподілу їжі, використання цінових стратегій у підтримці нужденного населення та участі ресторанного бізнесу у перерозподільчих економічних відносинах як соціально відповідального суб'єкта господарювання» [4]. **Місцеві харчові банки** можуть надавати допомогу у вигляді продуктових наборів для неблагополучних сімей, а також забезпечувати продуктами харчування соціальні їдальні, в яких дітям можна отримати безкоштовне або субсидоване харчування.

По-четверте, долучення ресторанного бізнесу до безпосередньої участі у приготуванні їжі для нужденних дітей або співпраця ресторанів з благодійними організаціями, яка супроводжується передачею непроданої їжі чи продуктів харчування для подальшого приготування їжі і видачі її у спеціалізованих [4].

Крім вищезазначених стратегій, які стосуються безпосередньо процесу годування малят, дітей дошкільного віку та школярів, доцільно враховувати необхідність реалізації супутніх, допоміжних стратегій, які і сформулюють необхідний комплекс заходів забезпечення їжею дітей. Це – **індивідуальна підтримка** для сімей із дітьми, включаючи консультації соціальних працівників, які допомагають неблагополучним сім'ям віднаходити ресурси для життя та ефективно їх використовувати, дбати про своїх дітей та покращувати харчові звички. Це – **психологічна підтримка дітей та їхніх батьків**, оскільки проблеми харчування часто супроводжуються соціальними, емоційними, комунікаційними труднощами, а консультації можуть допомогти сім'ям подолати стресові ситуації, покращити стосунки та зменшити ризики занедбання дітей. Це – **навчальні програми для батьків**, де їх навчають основам догляду за дітьми, відповідальності за життя і здоров'я дітей, формують мотивацію до праці, навички управління сімейним бюджетом зокрема і для правильного харчування дітей. Це – проведення **регулярних медичних оглядів для дітей** із неблагополучних сімей для виявлення на ранніх етапах випадків недоїдання та прихованого голоду. Це – відкриття реабілітаційних центрів для дітей, в яких може надаватися тимчасовий або постійний притулок для дітей, які постраждали від занедбання, насильства чи важких життєвих обставин у сім'ї. У таких закладах діти можуть отримувати не тільки повноцінне харчування, а й комплексну медичну та психологічну допомогу.

У цілому, відповідальність за дітей із неблагополучних, соціально вразливих сімей має взяти на себе місцева влада, бізнес, благодійні громадські організації. Органи місцевого самоврядування мають організовувати процес взаємодії сторін, враховувати у видатковій частині місцевого бюджету фінансування цільових соціальних програм харчування дітей, стимулювати бізнес враховувати потребу дітей у фізичному виживанні при формуванні власної концепції соціальної відповідальності, обліковувати неблагополучні і соціально вразливі сім'ї та наглядати за поведінкою і відносинами у таких сім'ях.

Покладання нами обов'язку контролю за станом вживання достатньої кількості і калорійності їжі дітьми на місцеві органи влади спричинено тим, що діти у силу свого віку (до досягнення ними 14 років), особливо малята, учні молодших класів не мають

ресурсних можливостей забезпечити себе їжею. Це зумовлено обмеженими фізичними та когнітивними можливостями, неможливістю самостійно приготувати їжу або здійснювати її пошук. Маленькі діти також не мають емоційної зрілості для розуміння своїх потреб у харчуванні. Їхній організм ще не розвинений настільки, щоб розпізнавати сигнали голоду і ситості на належному рівні. Крім того, діти цього віку не володіють соціальними та економічними навичками, що дозволяють отримати доступ до ресурсів, таких як гроші або інші форми забезпечення продуктами харчування. Відсутність життєвого досвіду і знань робить їх абсолютно залежними від піклування дорослих у забезпеченні здорового харчування та виживання.

Таким чином, питання подолання прихованого голоду та недоїдання серед дітей із неблагополучних, соціально вразливих сімей є першочерговим і доволі складним. Для ефективної допомоги цим дітям необхідно застосовувати спеціальні стратегії, які враховують соціально-економічні умови, в яких перебувають діти.

#### **Література:**

1. Голодна смерть загрожує восьми мільйонам дітей у 15 країнах світу – ЮНІСЕФ. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3513826-golodna-smert-zagrozue-vosmi-miljonam-ditej-u-15-krainah-svitu-unisef.html>
2. Заява Виконавчого директор ЮНІСЕФ Кетрін Рассел щодо дітей в Україні. URL : <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/statement-unicef-executive-director-catherine-m-russell-children-ukraine>
3. Волошин А. Як стверджують учені, що займаються проблемами харчування, в Україні існує так званий «прихований голод». URL : [https://zn.ua/ukr/HEALTH/prihovaniy\\_golod\\_strashnishiy\\_z\\_a\\_nedugu.html](https://zn.ua/ukr/HEALTH/prihovaniy_golod_strashnishiy_z_a_nedugu.html)
4. Непокупна Т. А., Шевченко Б. О. Програми перерозподілу їжі і цінова стратегія як складові боротьби з бідністю та стимул соціальної відповідальності ресторанного бізнесу: закордонний досвід. *Ефективна економіка*. № 5. 2024. URL : <https://nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/3776>

### **3. Зменшення нерівності.**

#### **ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ 5-6 КЛАСІВ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДО НАВЧАННЯ СТРАТЕГІЯМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЗАСОБАМИ ІНТЕГРАЦІЇ ЗМІСТУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ**

**Васильєв В. І.**

*Полтавський національний педагогічний університет  
імені В. Г. Короленка  
viktorrr87@gmail.com*

Специфіка особливостей оновлення трудового навчання учнів 5-6 класів сучасних закладів загальної середньої освіти потребує від учителів знань вікових, психолого-педагогічних особливостей формування у школярів пізнавальних інтересів, враховуючи сенситивні періоди розвитку школярів цього віку, які враховують підвищення їхньої сприйнятності щодо особистісно-прагматичної, соціальної та пізнавальної мотивації до опанування стратегіями сталого розвитку суспільства в трудовому навчанні [4, с. 341-342].

Починаючи з 11 років, ранній підлітковий вік є відповідальним, складним періодом становлення пізнавальних інтересів особистості, який є періодом другого народження особистості, під час якого формується моральна свідомість і соціальна спрямованість на